

Міністерство юстиції України
Головне територіальне
управління юстиції
в Чернівецькій області

Пам'ятка
Правовий статус засуджених

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. До змісту правового статусу осіб, які відбувають покарання, входять права, законні інтереси і обов'язки засуджених. Вони виникають, реалізуються в рамках, як правило, кримінально-виконавчих правовідносин і можуть виникати у відносинах, що регулюються нормами конституційного, адміністративного, цивільного та інших галузей права.

Соціально-правове призначення прав засуджених полягає у зміцненні режиму законності під час виконання покарання, оскільки міра свободи засудженого, в свою чергу, означає міру несвободи держави стосовно нього, дотримуватися якої – важливий обов'язок її представників, тобто персоналу установ та органів виконання покарань.

Права засуджених, якщо вони гарантовані матеріально, політично,

ідеологічно й організаційно, сприяють розвитку особи засудженого, в кінцевому результаті – його ресоціалізації. І, навпаки, права засуджених, проголошені формально, поглиблюють існуючий антагонізм між ними і суспільством, суттєво віддаляють виконання поставлених перед покаранням цілей.

Так, засуджені мають, зокрема, такі **права**:

- одержувати інформацію про свої права і обов'язки, порядок та умови виконання та відбування призначеного судом покарання, у тому числі у друкованому вигляді:

- на гуманне ставлення до них та на повагу до їх людської гідності;

- на особисту безпеку;

- на соціальне забезпечення, у тому числі на оформлення пенсій, відповідно до законодавства;

- користуватися послугами, які надаються в установах виконання покарань, у тому числі додатковими, оплачуваними (підстригання, ремонт одягу, взуття, годинників тощо);

- отримувати медичну допомогу і лікування, у тому числі платні медичні послуги за рахунок особистих грошових коштів чи коштів рідних та близьких, у закладах охорони здоров'я, які мають ліцензію Міністерства охорони здоров'я України та не віднесені до відання ДПтС;

- розпоряджатися грошовими коштами, придбавати, володіти і розпоряджатися предметами, речами, виробами, за винятком тих, використання яких заборонено;

- здійснювати листування, вести телефонні розмови та користуватися глобальною мережею Інтернет одержувати і відправляти посилки, бандеролі, грошові перекази, одержувати передачі порядку, встановленому законодавством, зустрічатися з родичами та іншими особами з урахуванням обмежень, передбачених для різних категорій засуджених;

- рідною мовою давати пояснення, вести листування, звертатися з пропозиціями, заявами і скаргами в усній чи письмовій формі від свого імені, а також отримувати відповіді мовою звернення;

- брати участь у роботі самодіяльних організацій та гуртків соціально корисної спрямованості (крім осіб, засуджених до арешту), займатися фізичною культурою і спортом, користуватися бібліотекою, настільними іграми;

- носити спортивний одяг та взуття під час проведення спортивних заходів та у вільний час відповідно до розпорядку дня (до засуджених, які тримаються у виправних центрах, виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання та дільницях соціальної реабілітації, це обмеження не застосовується);

- придбавати, користуватися і зберігати предмети першої потреби, періодичні видання, літературу, продукти харчування;

- розпоряджатися вільним часом, який відведений розпорядком дня, не

порушуючи при цьому встановленого порядку відбування покарання;

- на щоденну прогулянку під час відбування покарання в камерах;

- на оплачувану працю, організовану відповідно до вимог законодавства про працю, у тому числі щодо тривалості, умов та оплати праці;

- одержувати освіту відповідно до законодавства про освіту;

- на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані із ставленням до релігії;

- придбавати для загального користування за власний рахунок або рахунок родичів телевізори, DVD-програвачі, холодильники з розрахунку: телевізор та DVD-програвач - по одному на відділення соціально-психологічної служби або жилу секцію (камеру); холодильник - один на відділення соціально-психологічної служби (у ПКТ виправних колоній (секторів) максимального рівня безпеки холодильник встановлюється приміщеннях для зберігання продуктів харчування).

Захист прав засуджених забезпечується за допомогою прокурорського нагляду, судового, відомчого і громадського контролю.

Одним із елементів правового статусу засуджених є їхні **законні інтереси**. Соціально-правове призначення законних інтересів полягає в тому, що вони дозволяють забезпечити диференційований підхід до засуджених,

стимулювати їх виправлення в процесі відбування покарання.

Зміст законних інтересів - це прагнення отримати передбачене законом соціальне благо, як матеріальне (наприклад, отримання додаткових посилок, передач, додаткове витрачання грошей на придбання продуктів харчування і предметів першої потреб, отримання премії за кращі показники в праці тощо), так і не матеріальне (надання додаткового побачення, телефонної розмови тощо).

Об'єктом законних інтересів можуть бути соціальні блага, що суттєво змінюють правовий статус засуджених (наприклад, переведення на покращені умови тримання засуджених до позбавлення волі, переведення з установ закритого типу до виправних центрів, та ті, що не спричиняють змін (надання матеріальної допомоги при звільненні місць позбавлення волі).

Соціально-правове значення **обов'язків** виявляється в тому, що вони є засобом формування моральної і правової

свідомості засуджених, зміцнення законності і правопорядку, дисципліни й організованості під час відбування покарання. Сутність юридичних обов'язків засуджених полягає у вимозі необхідної з точки зору держави, влади і закону поведінки. Ця поведінка засуджених є обов'язковою, незаперечною та забезпечується заходами державного примусу.

Сутність юридичних обов'язків засуджених проявляється через їхній зміст або структуру, що складається з двох елементів:

- необхідність вчиняти певні дії (обов'язок засуджених до таких видів покарань, як позбавлення волі і виправні роботи, працювати; обов'язок особи, засудженої до штрафу, сплатити суму штрафу у встановлений законом строк тощо);

- необхідність утриматися від вчинення встановлених законом дій (заборона

засудженим до позбавлення волі мати при собі гроші й цінні речі тощо).

Юридичний обов'язок засуджених - це встановлена в зобов'язуючих і забороняючих нормах права міра необхідної поведінки засудженого під час відбування покарання, яка забезпечує досягнення мети покарання, підтримання правопорядку під час його відбування, дотримання прав і законних інтересів як самого засудженого, так і інших осіб.

Так, засуджені зобов'язані, зокрема:

- дотримуватися норм, які визначають порядок і умови відбування покарання, розпорядок дня установи виконання покарань, правомірні взаємовідносини з іншими засудженими, персоналом установи виконання покарань та іншими особами;

- утримувати в чистоті і порядку приміщення, дбайливо ставитися до майна установи виконання покарань і предметів, якими вони користуються при виконанні дорученої роботи, здійснювати за ними належний догляд і використовувати їх тільки за призначенням;

- носити одяг встановленого законодавством зразка та нагрудні знаки, затверджені зразками поіменної картки та нагрудного розпізнавального знака для засуджених; засуджені, які тримаються у виправних центрах, виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання та дільницях соціальної реабілітації, засуджені жінки, звільнені від роботи у

зв'язку з вагітністю і пологами, а також які мають дітей до трьох років, мають право носити цивільний одяг;

- виконувати встановлені законодавством вимоги персоналу установи виконання покарань;

- виконувати необхідні роботи по самообслуговуванню, благоустрою установи виконання покарань;

- виконувати необхідні роботи по самообслуговуванню, благоустрою установи виконання покарань;

- дотримуватися вимог пожежної безпеки і безпеки праці.

Засудженим забороняється:

- самовільно залишати установу виконання покарань, порушувати лінію охорони;
- спілкуватися із засудженими та іншими особами з порушенням встановлених законодавством правил ізоляції, звертатися до них з проханням про виконання незаконних дій;
- придбавати, виготовляти, зберігати і використовувати гроші, цінності, предмети, речі, речовини і вироби, заборонені до використання в колонії за переліком предметів, виробів і речовин, зберігання і використання яких засудженими заборонено;
- продавати, дарувати або відчужувати в інший спосіб на користь інших осіб предмети, вироби і речі, що перебувають в особистому користуванні;
- заподіювати собі тілесні ушкодження, у тому числі за допомогою іншої особи, завдавати шкоду своєму здоров'ю з метою ухилення від відбування покарання або виконання встановлених обов'язків;
- завдавати шкоду державному, комунальному майну, майну інших юридичних чи фізичних осіб, у тому числі майну інших засуджених, створювати загрозу заподіяння шкоди такому майну;
- вживати спиртні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманюючі засоби;
- чинити опір законним діям персоналу колонії, перешкоджати виконанню ним своїх службових

обов'язків, підбурювати до цього інших засуджених;

- грати в настільні та інші ігри з метою здобуття матеріальної чи іншої вигоди;

- вживати нецензурні та жаргонні слова, давати і присвоювати прізвиська;

- самовільно залишати призначену для перебування ізольовану територію, приміщення або визначене місце роботи, а також перебувати без дозволу адміністрації колонії у гуртожитках та відділеннях, у яких вони не проживають, або на виробничих об'єктах, на яких вони не працюють;

- завішувати чи міняти без дозволу адміністрації колонії спальні місця, а також обладнувати їх у комунально-побутових та інших службових або виробничих приміщеннях;

- готувати та вживати їжу в непередбачених для цього місцях, виносити продукти харчування з їдальні без дозволу адміністрації колонії;

- мати при собі предмети і речі в асортименті і кількості, що виходять за межі, встановлені переліком;

- курити у дисциплінарних ізоляторах, карцерах, приміщеннях камерного типу (одиначних камерах) та виховних колоніях, а також у невідведених для цього місцях;

- надсилати та отримувати кореспонденцію всупереч порядку, встановленому статтею 113 Кримінально-виконавчого кодексу України;

- наносити собі або іншим особам татування;

- тримати тварин;
- виготовляти, зберігати саморобні електроприлади та користуватися ними;
- самовільно перепланувати, змінювати конструктивні елементи будівель та споруд колонії, споруджувати на виробничих об'єктах різні об'єкти (лазні, пральні, душові, сейфи, будиночки, будки, приміщення та засоби для відпочинку, опалення).

